

DP Mgr. Daniela Baránka

**Emancipační židovské komunity na Moravě a ve Slezsku
předkládané v roce 2018 na Ústavu českých dějin FF UK**

I. Stručná charakteristika práce

[Zde doporučujeme charakterizovat práci zhruba v rozsahu jednoho odstavce (delší shrnutí je zbytečné, neboť součástí práce je i její abstrakt a autoreferát).]

DP se věnuje administrativnímu a legislativnímu vývoji organizovaných náboženských struktur židovstva na Moravě a ve Slezsku zejména s ohledem na jejich historii v místech, kde před dovršením občanské emancipace neexistovaly. Pokouší se zachytit vznik těchto nových náboženských institucí od těch nejmenších modlitebních společenství (minjanů), utvořených v předemancipačním čase, přes jejich přeměnu na židovské náboženské spolky, náboženské obce až po vznik a fungování zemských svazů ŽNO. Posléze se zabývá omezováním jejich činnosti v období nacistické okupace a posléze zánikem. Časově tak pokrývá období od konce 18. století do roku 1942, systematictěji od poloviny 19. století. Vedle právních a demografických aspektů autor zkoumá řadu dalších rovin, např. vztah státu k těmto institucím, provádí komparaci legislativních norem židovských náboženských organizací s jinými církvemi, ale také řeší vztahy a rozsahy kompetencí mezi nimi. Podrobně analyzuje stanovy, členství, financování. Snaží se postupovat od vnějšího rámce k vnitřnímu životu těchto organizací a posléze se zaměřuje na vrstevnatost těchto celků, které získávaly pluralitní charakter, přičemž zkoumá proces odcizování NO jejím příslušníkům. Předmětem jeho zájmu bylo také sledování a proměny židovské náboženské a národní identity.

II. Stručné celkové zhodnocení pracem

[Zde doporučujeme zhodnotit stručně celkovou úroveň práce v rozsahu zhruba jednoho odstavce. Takovéto krátké zhodnocení je praktické zvláště u delších posudků, neboť díky němu ještě před podrobným rozбором specifických aspektů práce již zkraje může jasně zaznít, jaký je oponentův celkový náhled na kvalitu práce.]

Jedná se bezesporu o velmi pracně a kvalitně koncipovanou práci, která přistupuje k tématu židovských regionálních dějin velmi netradičně prostřednictvím detailního zmapování vzniku, rozvoje a zániku celé hierarchie židovských institucí a v tomto rámci se pokouší nastítnit zásadní problémy židovské existence v daném čase. Činí tak prostřednictvím velmi bohatě a nápaditě členěných 9 kapitol, které rozvádí do 87 krátkých podkapitol. Práce je doplněna rozsáhlými přílohami v podobě tabulek, grafů, map a dobových textů. Celkovým přístupem k tématu, rozsahem řešených otázek a způsobem odpovědí na ně je tato práce v podstatě pokračováním a doplněním jeho předešlých, nyní již tiskem vydaných, textů, zejména jeho dvou monografií (Židé na Ostravsku. Dynamika a pluralita židovské společnosti 1832 – 1942, vydala Židovská obec v Ostravě, Ostrava 2017, Židé na Frýdecku a Místecku. Židovské společenství a jeho tvůrci, Praha, FF UK, 2015). Protože si zvolil jako jednu z pracovních metod cestu zpracovávání mikrostudií k jednotlivým židovským náboženským obcím, je předkládaná práce výsledkem jeho dalšího pracovního intenzivního nasazení v této této rovině.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

[Zde doporučujeme provést podrobné zhodnocení práce. V jeho rámci je vhodné práci mimo jiné zhodnotit podle následujících kritérií (nejlépe s příklady exemplifikujícími všechna Vaše hodnocení). Můžete buď všechny své komentáře rozepsat do jednotlivých kritérií, nebo zformulovat souvislý souhrnný komentář, jenž se vyjádří ke všem kritériím uvedeným níže.]

1. *Struktura argumentace.*

[Je výklad srozumitelný? Je na každém místě zřejmé, co chce autor říci a proč to říká právě nyní? Je práce přehledně členěna? Směřuje práce k jasně vytčenému cíli a daří se jí tento cíl naplnit?]

Autor se velmi dobře orientuje ve zkoumaném tématu, lze ho již považovat za erudovaného historika, text práce je napsán kultivovaně a srozumitelně. Členění díla vychází z autorovy koncepce zachytit vývoj daných židovských institucí i židovské náboženské a národní identity z řady úhlů pohledu, proto se v díle několikrát opakují časové bloky zkoumané materie jakoby od počátku do konce – tj. od vzniku předemancipačních minjanů do roku 1942, což ovšem nebrání čtivosti textu.

Mám jisté výhrady k označení nově zakládaných židovských struktur jako emancipační, považuji ho za matoucí, nepřesný, nevystihující. V literatuře se s tímto označením nesetkáváme, jedná se o autorův přínos. Nicméně nikde v textu práce není řádně vysvětleno, jaké měly být cíle těchto nově vzniklých obcí, k čemu měly směřovat, aby naplnili mety této emancipace, především však v komparaci s těmi již existujícími. Základním úkolem všech - těch tradičních i nově založených - přece bylo vytvořit v adekvátní míře prostředí, v němž by se mohl plně realizovat jejich náboženský život. Také ve starých, tradičních obcích docházelo k rozvoji názorové plurality v nejrůznějších rovinách a také ony se proměňovaly v čase. Posléze např. sionismus vnesl do jejich života výrazně nové prvky svou akcentací národa a potřebou rozšířit a překročit úzký náboženský rámec činnosti obcí ve směru národním, sociálním, kulturním. Ten však pronikal všude, nejen do nových obcí, stejně tak potřeba demokratizace, významná na počátku existence nové republiky. Proměňující se vnitřní život těchto organizací byl v zásadě identický. Proto se domnívám, že odlišení staré tradiční, nově vzniklé by bylo dostačující.

Rovněž nemohu souhlasit s ostrým vymezením se Mgr. D. Baránka vůči těm autorům, kteří si dovolili psát o úspěších židovských podnikatelů, továrníků, gründerů, mnohdy překračujících úzké lokální rámce, spolupodílejících se na rozvoji řady odvětví. Domnívám se, že je již za námi v minulosti fixovaný stereotyp po všech stránkách odporného kapitalisty, vykořisťovatele, a také žida.

Za problematickou kapitolu práce považuji tu její část, která se věnuje demografickým charakteristikám a to v textové části, tam, kde je interpretována kvantifikace a zejména v úrovni a způsobu zpracování tabulek. Mgr. D. Baránek neuznal za vhodné seznámit se s žádným typem demografických příruček a pomůcek, např. Pavlík, Zd., Rychtaříková, J., Šubrtová, A.: *Základy demografie*. Praha 1986, Maur, E.: *Základy historické demografie*. Praha 1978, Kalibová, K., Pavlík, Zd., Vodáková, A.: *Demografie (nejen) pro demografy*. Praha 1998, Sekera, V.: *Obyvatelstvo v českých zemích v letech 1754 – 1918*. Díl I., II. Praha 1978 a řady dalších. Autor přistupuje ke zpracování demografických tabulek poněkud diletantsky. Zásadní problém vidím v tom, že si neuvědomoval s jak rozmanitými soubory dat pracuje. Židovské instituce, jimiž se zabývá, měly mít členské základny tvořeny z bydlících, v některých případech dokonce jen domovsly příslušných židů, ale autor ve své většině používá k tvorbě tabulek a následným textovým vývodům v letech 1869 – 1930 datové soubory vytvořené z v den sčítání obyvatelstva přítomných židů, což v tabulkách nespecifikuje a v textu píše o bydlících, žijících židech, nikoliv jen přítomných. Právě u židů, kteří nejintenzivněji ze všech vrstev obyvatelstva migrovali, jde o závažný nedostatek. Nelze ztotožňovat bydlící, či domovsly příslušné židy do katastrální obce, která tvořila obvod, nebo část obvodu ŽNO, s přítomnými židy, jejichž data má k dispozici.

Dovolím si stručně okomentovat každou tabulku tohoto souboru:

Předesílám, že tabulky jsou i po formální stránce nedostatečné. Každá tabulka v daném souboru má mít číslo, název a v názvu označenou relativní hodnotu, na níž jsou převedena absolutní čísla (např. procenta, promile), aby se nestalo, že budou, jako v případě této práce, uváděna např. procenta v každé rubrice.

Tab. č. 1:

Velmi rozsáhlá tabulka zachycující data k vývoji počtu židovských obyvatel Moravy a Slezska v letech 1848 – 1930. Vedle sebe jsou uvedeny nestejnorodé soubory. Pro rok 1848 byla použita data velmi nepřesného zdroje – církevních schematismů – , které uvádějí spíše domácí obyvatelstvo podle církevního členění (farnosti, děkanáty, atd.), rok 1857 byl rekonstruován rovněž podle schematismů a zčásti podle G. Wolného, který členil území Moravy podle obcí, panství a krajů a zapisování byli domácí přítomní, včetně nepřítomných a cizí přítomní. Pro rok 1848 i 1857 byla ještě použita práce Th. Haase k moravským židům, vydaná v roce 1908 v Brně, o jejíž hodnotě nic nevím. Od roku 1869 do roku 1930 jsou pak data brána z pramenných děl rakouské a československé statistiky zachycující jen přítomné obyvatelstvo. Měla být zahrnuta data za soudní okresy, včetně statutárních měst. Nevím, jak územně byla transformována data za rok 1848 a 1857. Další potíž tkví ve změnách rozsahů samotných soudních okresů za tak dlouhou dobu, kdy v každém intercensálním období docházelo vzhledem k rozvoji procesu modernizace v řadě rovin (industrializace, urbanizace, atd.) k četným přesunům obcí na úrovni soudních okresů, rozvíjel se proces aglomerace měst na velkoměsta, atd. Vznikla tak pracně zkompletovaná tabulka, jejíž hodnota vzhledem k tématu práce je více než omezená. Autor by neměl v textu používat data za léta 1869 – 1930 jako data vztahující se k lidnatosti jím studovaných institucí. Obvody ŽNO se přitom jednak proměňovaly v čase, jednak zpravidla nebyly totožné s rozsahem soudních okresů. Jejich obvody byly tvořeny obcemi, které obvykle patřily do různých soudních okresů. Autor použil k zachycení lidnatosti metodu indexu, která se používá pokud chceme rekonstruovat vývojovou tendenci. Vždy v demografii začíná hodnotou 100 uvedenou k tomu souboru dat, od něhož sledujeme danou dynamiku. Autor ji zapomněl uvést u prvního datového souboru, kromě toho provádí indexaci intercensálně, nikoliv vhodněji od jednoho, jím stanoveného časového průřezu v celém rozsahu tabulky. V daném případě by bylo vhodnější považovat rok 1869 za výchozí úroveň, nikoliv rok 1848.

Tab. č. 2:

Je sestavena, doslova sešitá, z velmi nestejnorodých zdrojů, včetně dat Th. Haase. Dávat do jedné tabulky farnosti a soudní okresy, obyvatelstvo domácí a přítomné a ještě z toho něco seriózně vyvozovat považuji přinejmenším za odvážné.

Tab. č. 3:

Opět problém s pramenem i nízkými počty v něm. Čísla značně „skáčou“, tzn. nemohou se brát příliš vážně, kromě toho v případě územně velkého děkanátu Uherské Hradiště je doložen růst lidnatosti jak na vesnicích, tak také v Uherském Hradišti i Uherském Ostrohu, kde fungovala tradiční ŽNO. Nedokládala bych touto drobnou tabulkou směřování židů na předměstí a nikoliv do měst.

Tab. č. 4:

V nadpisu není uvedeno koho se tab. týká, opět nejistý pramen. Protože je práce napsaná v češtině, měla by být polská jazyková verze označení archipresbyteriátu i farnosti uvedena česky Skočov, nikoliv Skoczów.

Tab. č. 5:

Je zcela nevhodně sestavená, vychází z přítomného obyvatelstva, nikoliv domácího. Kromě toho považovat městské obce za venkovské jen proto, že se to bude argumentačně hodit je neakceptovatelné.

Tab. č. 6:

Je první nedemografickou tabulkou, překvapuje nízký počet poplatníků u jednotlivých NO na Moravě i ve Slezsku.

Tab. č. 7:

Název zcela neodpovídá obsahu, data jsou uváděna až od roku 1914, nikoliv 1910, opět stále se opakující problém přítomných a domácích židů.

Tab. č. 8:

Název „Rodiště židů ve vybraných emancipačních komunitách“ není správný, mělo by být doplněno rodiště přítomných židů.... Autor stále nechápe, že přítomní židé nejsou totožní s bydlícími, nebo domovsky příslušnými židy do obcí, které tvořily danou náboženskou instituci, nebo její část na úrovni jedné katastrální obce. Tato tab. je unikátní v tom, že je vlastně tvořena 4 dílčími tabulkami, které chtějí řešit problém rodiště židů v několika časových průřezech od roku 1869, 1880, 1890, 1900, 1910 až po rok 1921. Chybou je, že autor nesleduje daný jev u stejných obcí v celém časovém rozpětí, ale každá dílčí tabulka je tvořena poněkud jinou sestavou obcí. Kromě toho nepříliš vhodně nastavil rubrikaci vzdáleností od místa rodiště. Nejprve vytváří rubriky s malými vzdálenostmi (0, 1 – 5, 5 – 10 km od rodiště) a pak další rubrika je tvořena značným rozsahem vzdáleností 11 – 50 km a 51 – 100 km. Tam, kde je možno srovnat alespoň několik za sebou jdoucích časových rovin u jedné lokality – např. Frýdlant nad Ostravicí, jeho interpretace neodpovídá (s. 46), převažují přítomní židé narození ve vzdálenějších lokalitách. Pokud není komparováno s průběhem přistěhovalectví, je obtížné vyvozovat nějaké obecnější závěry. Také záleželo na řadě dalších faktorů (atraktivita lokality, blízkost jiné tradiční obce, atd.). Autor do jedné sestavy tabulek dává lokality, které byly sídly náboženského spolku i sídly samotných velkých obcí. V případě Moravské Ostravy také těch lokalit, které tvořily část obvodu dané NO.

Tab. č. 9:

Při sestavování tabulky se autor dopustil stejných chyb jako u předchozí. Název opět neodpovídá – komunity nemohou mít věkovou strukturu, ale lidé v nich, v daném případě židé, ano. Jde o stejný typ tabulky jako u předchozí, sestavené tentokrát ze 7 dílčích. V tomto případě se navíc jedná o 2 nestejnorodé soubory dat. V roce 1857 bylo sčítáno pouze obyvatelstvo domácích, od roku 1869 až do roku 1921 včetně přítomné. Autor se zabývá věkovým složením židů v dlouhém časovém úseku, kde sleduje proces stárnutí. Činí tak prostřednictvím ukazatele věkového průměru. Vzhledem k tomu, že rozčlenil židy do hlavních věkových skupin, mohl mnohem efektivněji a racionálněji pracovat pomocí tzv. Sundbärgova členění, rozdělující zkoumané populace do 3 věkových kategorií a nabízející možnost zhodnocení nejen daného stavu, ale i výhledu do budoucna.

Do demografické skupiny výstupů náleží také graf č. 1, který autor představuje jako „Demografická struktura židovské populace v Uherském Hradišti a ve Znojmě roku 1869“, přitom se jedná o dvě věkové pyramidy tvořené přítomnými židy (muži a ženami) z několika soudních okresů v obou případech, které jsou označeny jako lokalita Uherské Hradiště a Znojmo. Lokalita bez přesného označení nemůže být vztažena na rozsah několika soudních okresů, opět přítomného, nikoliv bydlícího nebo domovsky příslušného židovského obyvatelstva. Lokalita mohla být označena jako např. obvod dané ŽNO. Legenda k takovému grafu se uvádí pod grafem a nikoliv přímo do něho s titěrným, nečitelným písmem.

Mapa č. 6:

Domnávám se, že i v tomto případě se jedná o přítomné, nikoliv bydlící židovské obyvatelstvo.

Po tomto právním a demografickém vstupu věnuje doktorand rozsáhlou a bohatě členěnou kapitolu formování nově vzniklých židovských náboženských institucí v celé škále jejich forem. Kombinuje přitom linii rekonstrukce administrativního a legislativního postupu při vzniku těchto organizací ze strany státu a státních úřadů s uváděním průběhu celého tohoto komplikovaného procesu také na

úrovni některých nově utvořených obcí. Velmi podrobně se zejména zabývá okolnostmi utváření zákona o židovské náboženské společnosti z roku 1890, dále vznikem zemských svazů židovských náboženských obcí, posléze degradací těchto struktur a zánikem za nacistické okupace.

Podnětnou rovinou zkoumání bylo řešení rovnosti židovské náboženské společnosti ve vztahu ke státem uznávaným církvím, což bylo zpracováno pomocí rozborů legislativních norem a judikatury správního soudu. Autor zjistil větší zasahování do vnitřních záležitostí ze strany státu v případě židovských společenství (např. problém státního občanství také u zřízenců). Zabýval se rovněž charakterem autonomie židovských struktur v různých obdobích jejich vývoje ve vztahu ke státu. Tato úroveň byla poté rozšířena na sledování rozsahů kompetencí a míry nezávislosti u všech struktur židovské společnosti od minjanů, přes náboženské spolky, obce až po moravský zemský rabinát, Moravsko-židovskou zemskou podstatu a zemské svazy.

Další rovinou práce byla problematika fungování náboženských institucí, také ve vztahu ke zkoumání náboženské identity. Text se zabývá otázkami členství, teritoriální působnosti, ale také proměnami samotných institucí v souvislosti s novými úkoly, které přinášela doba. Zejména byla mapována snaha rozšiřovat pole působnosti od cílů náboženských ke kulturním, sociálním a národním. Zabývá se v tomto kontextu vznikem lidových obcí na počátku existence ČSR. Základní osnovu této kapitoly tvoří detailní rozbor stanov.

Od důkladné rekonstrukce právního rámce existence židovských organizací v celém časovém úseku se disertace dostává k otázkám finančního zabezpečení těchto institucí, což je zkoumáno také na úrovni rozporu mezi identitou a odcizením členstva. Autor v ní provedl důkladnou analýzu rozpočtů náboženských obcí a nastiňuje celou problematiku vybírání náboženské daně, která přispívala k růstu odcizování členské základny. V daném kontextu se zabýval také stavem a vývojem židovské religiozity, která byla bádána především na úrovni růstu civilních sňatků. Nevěnoval však pozornost demografickým aspektům této stránky náboženského života židů, která již nabývala charakteru krize.

Ve velmi rozsáhlé i obsáhlé poslední kapitole nazvané „Pluralita židovské společnosti“ se doktorand zabývá řadou aspektů vnitřního života židovských komunit. Vychází v největší míře z archivních výzkumů vztahujících se k jednotlivým ŽNO, tzn. autor zde nejrozsáhleji a nejsystematičtěji naplňuje svou pracovní metodu mikrostudií. Vzhledem k torzovitému charakteru pramenné základny se orientuje na rozbor, popis a zhodnocení názorových zaměření hlavních představitelů obcí, kteří dlouhou dobu patřili k židovským elitám a reprezentantům židů na veřejnosti. Zachycuje proměny názorových orientací od liberálních postojů spjatých s německým liberalismem, přes posuny směrem k národnímu židovství a sionismu. Sleduje linii příklonu od paternalistických k více demokratickým stanoviskům i způsobu vedení obcí. Snaží se ve vší historické složitosti ozřejmit proces vývoje od určité úrovně homogenity k heterogenitě a pluralismu. Pokouší se podat komplikovaný vývoj, střetání a boj různých židovských proudů v podobě ortodoxního a reformního židovství, různých odstínů sionismu, českého a národního židovství. Nastiňuje rovněž reakce NO na dobové výzvy - např. v podobě začleňování žen, stále častější orientace židů na profánní organizace, jimiž byly spolky, profesní sdružení, politické strany. Zabývá se vztahem mezi centrem a periferií ve smyslu sociálním i teritoriálním. Nastiňuje obraz NO v různých fázích jejich kultivace (emancipace) směřující k větší otevřenosti širším vrstvám židovské společnosti zahrnující také transformaci k lidovým obcím, ale i limity těchto kroků.

Závěr disertace představuje rekapitulaci dosažených výsledků a nástin dalších perspektiv výzkumu.

Formální úroveň práce

[Pracuje autor koherentně se zkratkami, syntaxí bibliografických odkazů, přepisy cizích slov apod.? Užívá správně poznámek pod čarou? Nedopouští se pravopisných chyb a jazykových neobratností? Je práce vizuálně přehledná a dobře graficky zformátovaná?]

Disertační práce je po formální stránce zpracována kvalitně, až na demografické tabulky, graf č. 1 a mapku č. 6. Autor zvládá dobře historické řemeslo, správně odkazuje, umí používat poznámky pod čarou, atd. Práce je vizuálně vcelku přehledná, i když rozčleněná do značného množství drobných kapitol i adekvátně graficky zformátovaná. Doktorand je dobrým stylistou s širokým výrazivem, dovede přesným a výstižným způsobem zpracovat dané téma v celém jeho rozsahu, až na nepřesnosti až chyby v partiích, kde se zabývá demografickými aspekty problematiky. Bohužel zcela nezvládl psaní velkých a malých písmen u názvů institucí, státních útvarů, atd. Neuvědomuje si, že pokud není uveden celý název institucí typu ministerstev, což jsou v práci značně frekventované pojmy, píše je zásadně s velkými písmeny, místo s malými, obdobně např. protektorát, bez bližšího označení.

Práce s prameny či s materiálem

[Pracuje autor průhledným způsobem se sekundárními prameny? Využívá všechny sekundární prameny, které by využívat měl? Využívá náležitě primární prameny a pracuje případně s pramennými jazyky všude tam, kde je to na místě? Pracuje s prameny metodicky správně? Je-li práce založena na sběru materiálu, je metodologie sběru a analýzy koherentní? Jsou všechny kroky v analýze odůvodněné a dobře provedené? Odpovídá způsob sběru a zpracování materiálu výzkumné otázce či testovaným hypotézám? Vyplyvá interpretace výsledků, kterou autor předkládá, z výsledků empirického výzkumu či z pramenů, o něž se práce opírá?]

Práce Mgr. D. Baránka vzhledem k jejímu originálnímu zaměření na právní aspekty vývoje židovských institucí v kombinaci s formováním identitotvorných center je založena na mimořádně širokém využití archivních pramenů z řady fondů a sbírek archivů centrálních i regionálních u nás i v Rakousku, včetně Archivu Židovského muzea v Praze. Autor využíval fondy Österreichisches Staatsarchiv ve Vídni, Národního archivu v Praze, Moravského zemského archivu v Brně, Zemského archivu v Opavě, Archivu města Brna a Ostravy, celé škály státních okresních archivů z měst, kde fungovaly židovské instituce, ale také pramenného díla Rakouské a Československé statistiky, jejíž svazky měly být zařazeny nikoliv mezi dobové tisky, vzpomínky a edice, ale zvláště. Autor rovněž bohatě využil četných titulů dobových novin. Sekundární literatura měla být obohacena o některé základní demografické tituly, rovněž literatura ke Slezsku mohla být bohatší. Dějiny Ostravy, vydané nakladatelstvím Sfinga v Ostravě v roce 1993 nenapsal Jaroslav Bakala, ale Karel Jiřík a kolektiv.

2. Vlastní přínos

[Je práce pouze mechanickým kompilátem, nebo autor své primární i sekundární prameny přetavuje v nějaký nový, organický celek a vnáší do tématu nějaký vlastní pohled?]

Předkládaná práce je zdařilým pokusem o komplexní a nové zachycení složité problematiky vývoje právních forem židovských náboženských institucí, ale i mnohvrstevnaté židovské společnosti. Představuje originální přístup k židovským dějinám. Autor prokázal značnou dávku kreativity.

IV. Dotazy k obhajobě

[Zde doporučujeme uvést několik dotazů k diskusi, na něž by měl doktorand při obhajobě odpovědět. Můžete tak učinit též formou rozsáhlejšího kritického rozboru práce, nicméně i v takovém případě je praktické hlavní dotazy uvést i samostatně v bodech.]

1/ Stanovisko autora k opravě demografických tabulek a příslušných partií textu.

2/ Jaké byly konkrétní formy reformovaného náboženského ritu u nově vzniklých náboženských obcí a do jaké míry lze sledovat odlišnosti.

3/ Demografický přechod u židů (proces transformace od velkorodin k malorodinám) a jeho vztah k religiozitě.

V. Závěr

[Svůj závěr prosím vyjádřete pomocí následujícího formalizovaného vyjádření (které pochopitelně můžete jakkoli rozvést, upřesnit či mu předřadit rozsáhlejší souhrnný hodnotící komentář k práci):]

Předložená disertační práce splňuje s výhradou (viz výše v textu posudku) požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako *prospěl*.

10.1.2019

Ludmila Nesládková